

W postępowaniu sądowym, zarówno cywilnym, jak i karnym, organy procesowe niejednokrotnie korzystają z dowodu z opinii biegłego, przy czym z dowodu takiego można i należy korzystać „w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych” lub gdy takich wiadomości wymaga „stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy”. Opinie biegłych, włączając w to opinie biegłych psychologów, stanowią podstawę rozstrzygnięć sądowych w tym sensie, że bez opinii sąd nie dysponowałby wystarczającą wiedzą do podjęcia prawidłowej decyzji. Decyzje te są niekiedy brzemiennie w skutkach i wpływają na życie ludzi na wiele lat, nieraz na zawsze. Zgodnie z obowiązującą w polskim systemie prawnym zasadą swobodnej oceny dowodów, sąd ma za zadanie każdy z przeprowadzonych w sprawie dowodów zbadać i ocenić. Decydując o tym, które z dowodów są wiarygodne, a które nie, sąd powinien uwzględnić wszystkie przeprowadzone dowody i ocenić je zgodnie z zasadami prawidłowego rozumowania, wskazań wiedzy oraz doświadczenia życiowego. Wysoki poziom opinii biegłych psychologów i umiejętności sądów w zakresie ich oceny są szczególnie istotne w sprawach, które dotyczą nieletnich, którzy wchodzą w konflikt z prawem lub przejawiają oznaki demoralizacji oraz w sprawach, w których sąd decyduje o władzy rodzicielskiej, czyli opiece rodziców nad dziećmi. W obu przypadkach sąd powinien kierować się przede wszystkim dobrem dziecka lub nastolatka. Decyzje podejmowane przez sąd nie tylko bowiem wpływają na aktualny ich los, ale także (potencjalnie) na całe ich życie.

Podstawowymi celami projektu zatytułowanego „*Opiniowanie sądowo-psychologiczne w sprawach nieletnich i w sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej*” jest zbadanie sposobu, w jaki sądy wykorzystują dowód z opinii biegłego w tych kategoriach spraw oraz zbadanie, czy biegli psychologowie sporządzają opinie o wysokiej jakości, w sposób rzetelny i prawidłowy. Cele te zostaną osiągnięte dzięki dwóm metodom badawczym – badaniu akt sądowych w sprawach nieletnich i zakresu władzy rodzicielskiej oraz szczegółowych wywiadów (tzw. wywiadów pogłębionych) z sędziami i biegłymi psychologami. Zespół badawczy będzie posługiwał się zbiorem przygotowanych w tym celu narzędzi. Badania będą prowadzone w sześciu różnych sądach rejonowych w Polsce i obejmą łącznie 600 spraw, w tym 300 dotyczących osób nieletnich i 300 z zakresu władzy rodzicielskiej. Wywiadom poddanych zostanie 25 sędziów i taka sama liczba biegłych.

Wyniki badań zostaną wykorzystane do opracowania przewodników, wskazówek czy też standardów, jakimi powinni kierować się biegli psychologowie opiniując w tych dwóch kategoriach spraw. Podobny zbiór wskazówek zostanie przygotowany dla sędziów po to, aby ułatwić im ocenę opinii biegłych – np. czy postępował on w sposób prawidłowy, czy używał właściwych metod badawczych. Z uwagi na dobro dzieci i nastolatków, których losy znalazły się w rękach wymiaru sprawiedliwości, opinie biegłych powinny spełniać najwyższe standardy jakości, a sądy powinny posiadać umiejętności ich rzetelnej oceny i wskazywania błędów.